

PLANLEGG HAGEN FRA A TIL Å – DEL 2

Bli kjent med tomten

Før du begynner å plante, bør du bli godt kjent med hagen og registrere alle dens kvaliteter. Her er alt du må huske på.

TEKST OG ILLUSTRASJON: KRISTIN GRANUM SKOGLUND

Hardførhetssone

Landet vårt er delt inn i ulike hardførhetssoner fra H1 til H8. Hardførhetssone 1 gjelder kun for de luneste stedene i hagene, og som regel langs kysten av sørvestlandet, mens de kaldeste hagene som ligger i fjellbygdene våre må regne med å høre innunder hardførhetssone 8. En plante merket med H8 kan også vokse i varmere strøk med en lavere sone, men det kan også være at den trives best i innlandsklima. Sjekk derfor ikke bare hardførhetssonen du bor i, men også hvilket sortsnavn, proveniens, planten eventuelt er merket med. Sortsnavnet forteller hvor planten er hentet, hvilket klima den kommer fra og hvilken daglengde den er programmert for. E-planter er spesielt utprøvd for våre norske forhold og i tillegg til det botaniske navnet er de merket med en E.

Makro- og mikroklimate

Makroklimaet på byggefeltet og mikroklimate i hver enkelt hage gjør at klima og temperatur kan variere – selv om hele området tilhører samme hardførhetssone. Innenfor samme byggefelt eller grend kan værdraget ha sin egen «gate» der både vind, regn og snø gjør at din hage skiller seg fra naboens. Beskyttende berg i bakkant kontra åpne felt kan også ha mye å si for temperaturen og hvilke planter som vil trives. En hage har kanskje mye skygge på grunn av en skogteig, mens nabohagen ligger solrikt og åpent til. Høydeforskjeller kan også ha noe å si for hvor tidlig eller sent sola kommer opp og går ned. Alt dette påvirker selvsagt klimaet i den enkelte hagen.

Inne i din egen hage kan temperaturene også være forskjellige, alt etter hvor du befinner deg. Faktisk kan klimaet variere både opp og ned med en hel sone, og det innenfor samme hagegjerd! Derfor bør du registrere solgangen på tomten din, hvor høstens første rim blir liggende og hvor den tiner først hver vår. Sjekk også hvor vinden får et ekstra drag.

Utsikt og skjerming

Vi har beholdt såpass mye av urinstinkene i oss at de fleste av oss trives på en åpen slette, med beskyttende busker rundt og muligheter for utsikt. Har du ikke utsikt allerede, kan du legge inn merker i den retningen du ønsker å lage siktlinjer. Siktlinjene kan for eksempel legges mot solnedgangen, mot veien der barna kommer gående fra skolen, mot naboens staselige tre, mot en bekk eller et vann, ja, egentlig mot det du selv synes gir deg mening og oversikt.

Skjerming gir beskyttelse mot innsyn slik at vi kan slappe av og føle oss «trygge» i egen hage. Du kan trenge skjerming mot vind og trekk, mot naboens uteplass, mot veien – og også mot lyd. Finn ut hvor du vil komme til å trenge skjerming, og hva du ønsker å bruke som skillevegg, for eksempel trær, busker, et høyt gjerde eller en levegg.

Nabolaget

Et nabolag der linjer og beplantning utgjør en fin helhet vil gi beboerne en harmonisk følelse, mens et virvar av ulike stiler på alt fra gjerder, hekker og trekker ofte vil gjøre det motsatte. Derfor er også gatebildet viktig når vi er ute og registrerer. Merk deg hvilken stil som går igjen på gjerdene og hvilke busker, hekker og trær som er plantet ut mot fellesområdene – og noter deg hva du selv kunne tenke deg å bruke.

Hvilken hardførhetssone hagen ligger i, har mye å si for hvilke planter du kan ha. Sjekk både H-sonen og sortsnavnet på planten før du handler.

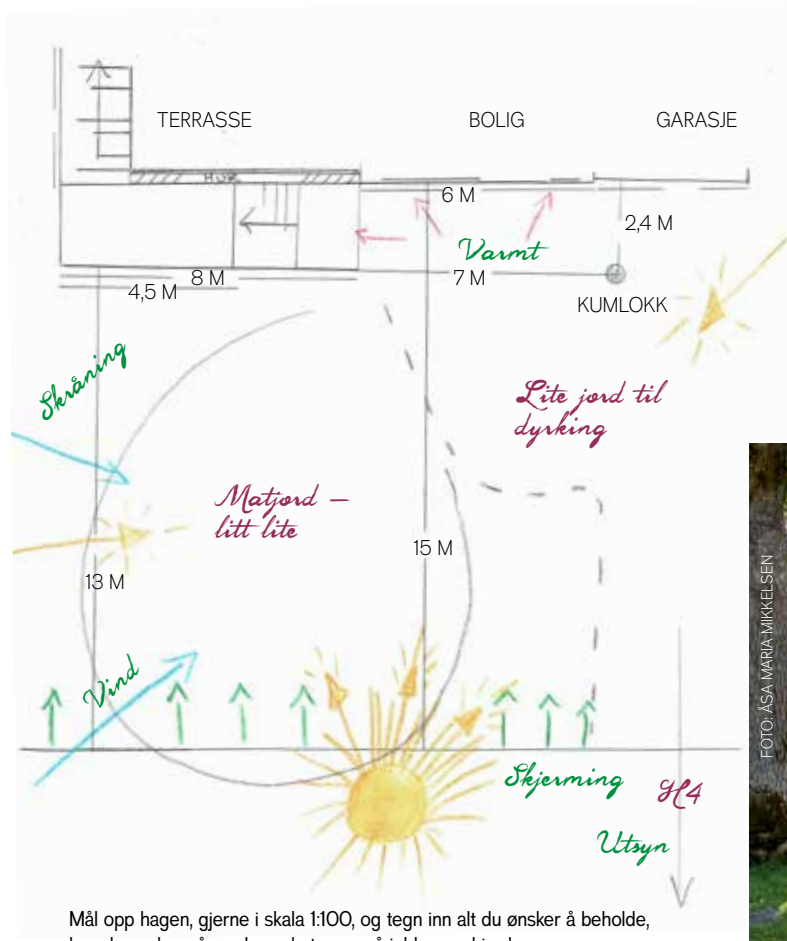

FOTO: COLOURBOX

FOTO: ESPEN GRØNLI

Utsikt vil vi ha! Før du begynner å plante og bygge gjerder, må du bestemme deg for hvor siktlinjene i hagen skal gå.

Mål opp hagen, gjerne i skala 1:100, og tegn inn alt du ønsker å beholde, hvordan solen går og hvor du trenger å jobbe med jorden.

Jordforhold

Når et nybygd hus endelig står ferdig, er det tid for å fylle på jord. Skal plantene få gode vekstbetingelser må jorden være dyp nok og ha god struktur som slipper vann og luft til røttene. Er grunnen hardpakket på grunn av store, tunge maskiner, kan det være nødvendig å hakke opp den hardpakke sålen før ny, ugressfri jord kjøres på. Finnes det områder der vannet blir stående, må det legges drenering. Stauder må ha minst 30 cm god, ugressfri vekstjord, busker minst 40 cm, og trær gjerne 80 cm dyp jord. Skal gressplen holdes seg frisk og fin over år, må det sørges for nok jord også her, det vil si gjerne 15 cm dybde, da jorden faller litt sammen. En gammel hage har andre utfordringer, som for eksempel ugressområder som bør registreres og skiftes ut. Det samme gjelder gamle skrånninger som skal fjernes, og dermed må fylles med ny jord. Gå en runde i hagen, stikk spaden i bakken og se etter problemområder med dårlig drenering og ugress. Registrere også om det er sand, leire eller vanlig god hagejord du har.

Oppmåling

Når du skal måle opp hagen kan det være greit å ha et fast punkt å gå ut ifra, som en husvegg, et hjørne eller et gjerde. Tegne området og det faste punktet inn på et ark, og sett inn målene etterhvert som de måles opp. Legg også inn mål på alt som skal bevares, som busker, trær, lyktestolper, kumlokk og hva det måtte være. Det kan også være en fordel å tegne inn både dører og vinduer om disse berører hageplanen din. Tegne i riktig målestokk hele veien, og bruk gjerne et ruteark om det føles enklere. Tegnes kartet i 1:100, er det enkelt både å måle, tegne og senere plante med rett avstand. Du behøver ark, eventuelt ruteark, blyanter og langt målbånd. Sett også inn cirkahøyder der det er høydeforskjeller.

Dokumentasjon

Fotografer hagen, gjerne fra ulike vinkler, og få med deg alle sonene. Bildene er morsomme å se tilbake på etter at den nye hagen er etablert. De er også nyttige når du skal planlegge, eller handle i et hagesenter.

Finnt ut hvor du trenger skjerming, og hva slags skjerming det skal være. Her er det bygget et høyt gjerde mot naboen og plantet klatreplanter som gjør det ekstra lunt og hyggelig.

Dette huset ligger godt skjermet mellom bergknausene på begge sider. Hvordan tomten din er plassert, kan ha mye å si for klimaet i hagen og hvilke planter som vil trives her.

Bli kjent med tomten og hvordan vær- og vindforholdene er i hagen. På hvilken side av huset blåser det mest, og hvor får du først sol om morgenen?

HUSKELISTE

1. Finn ut hvilken H-sone hagen din tilhører. Se kart med hardførhetssonene bakerst i bladet.
2. Bli kjent med makro- og mikroklimaet i hagen din.
3. Bestem deg for hvor siktlinjene skal ligge, og hvor du ønsker å sette opp skjerming.
4. Se deg rundt i nabolaget og noter deg hvordan du kan bidra til helheten.
5. Bli kjent med jordforholdene i hagen. Er det dårlig drenering eller mye ugress noe sted? Finn også ut om det er sand, leire eller hagejord du har.
6. Gå ut og mål opp alt som skal bevares.
7. Ta bilder av hele hagen og fra alle kanter.

NESTE UTGAVE: I del 3 skal vi se på formene og strukturen i hagen.